КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історичний факультет
Кафедра етнології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана
з науково-педагогічної та навчальної роботи
_____

«__»_____2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

Екскурсійна практика

для студентів

галузь знань	**03 Гуманітарні науки**
спеціальність	**032 Історія та археологія**
освітній рівень	**перший (бакалаврський)**
освітня програма	**Краєзнавство, екскурсознавство та історико-культурний туризм**

Форма навчання	**денна**
Навчальний рік	**2022 /2023**
Семестр	**6**
Кількість кредитів ECTS	**3**
Мова викладання, навчання та оцінювання	**українська**
Форма заключного контролю	**диференційований залік**

Викладач: Терес Наталія Володимирівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології та краєзнавства.

Пролонговано: на 2023/2024 н.р. _____(_____) «01» 09 2023 р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____(_____) «__»___ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2022

Розробник:

Гончаров Олександр Петрович, кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології та краєзнавства

Терес Наталія Володимирівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології та краєзнавства.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Зав. етнології та краєзнавства

_____ (Капелюшний В.П.)
(підпис)

Протокол № 9 від « 01 » 02 2022 р.

Схвалено рішенням Вченої ради історичного факультету

Протокол від « 24 » лютого 2022 року № 9

Голова Вченої ради історичного факультету _____ (Патриляк І. К.)
(підпис)

« 24 » лютого 2022 року

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від « 23 » 02 2022 року № 18

Голова науково-методичної комісії _____ (Терес Н.В.)
(підпис)

« 23 » 02 2022 року

ВСТУП

Мета практики – практики є поглиблення знань студентів у царині екскурсійно-туристичних дисциплін, закріплення та застосування теоретичних знань, отриманих студентами в процесі навчання; удосконалення навичок студентів-істориків в оволодінні методикою розробки та проведення екскурсій; надбання практичних навичок з екскурсійного обслуговування.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

2.1.Знати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого України, мати базові знання з екскурсознавства, джерелознавства, пам'яткознавства та музеєзнавства.

2.2.Володіти навичками джерельної критики, історичного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

2.3.Вміти аналізувати джерела та праці з історико-краєзнавчої та екскурсійно-туристичної проблематики.

2.4.Вміти застосовувати знання та навички під час практичної роботи.

3. Анотація практики:

Екскурсійна практика є невід'ємною складовою частиною навчального процесу. У відповідності з навчальним планом студенти історичного факультету ОР «бакалавр» освітньої програми «Краєзнавство, екскурсознавство та історико-культурний туризм» проходять краєзнавчу практику у 6 семестрі. Проходження практики є обов'язковою для студентів. Тривалість краєзнавчої практики становить 2 тижні (3 кредити ЄКТС).

Практика проходить на визначених кафедрою етнології та краєзнавства за участю Київської міської організації Національної спілки краєзнавців України базах практики у місті Києві – екскурсійних установах, закладах туристсько-краєзнавчого напряму та позашкільної роботи з учнівською молоддю, музеях тощо. В окремих випадках з дозволу деканату студенти можуть проходити практику в регіонах за місцем проживання (в екскурсійних установах і фірмах, в історико-культурних заповідниках, обласних центрах туризму і краєзнавства учнівської молоді, обласних та районних історичних і краєзнавчих музеях, шкільних музеях).

За умов надзвичайних ситуацій, коли проведення практики на базах практики неможливе, краєзнавча практика може проводиться у дистанційному режимі (з використанням засобів синхронної та асинхронної комунікації). Керівником практики від кафедри етнології та краєзнавства історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка студентам пропонується виконання завдань.

Практика умовно поділяється на дві частини: пасивну (ознайомлювальну) і активну.

Під час проходження *пасивної практики* студенти знайомляться з внутрішнім розпорядком роботи баз практики, організаційною структурою, планами роботи. Працівниками закладів (баз практики) проводяться для студентів ознайомлювальні лекції, екскурсії тощо.

За умов надзвичайних ситуацій пасивна практика може здійснюватися за окремою програмою, яка передбачає ознайомлювальні онлайн-лекції, екскурсії та ін., які проводять для студентів-практикантів фахівці екскурсійних установ (баз практики), визначених наказом про практику, або ж самостійне відвідування екскурсії чи спілкування з професійним екскурсоводом, обговорення досвіду його екскурсійної роботи.

Під час проходження *активної практики* на базах практики керівники залучають студентів до виконання завдань практики. В залежності від їх складності, студенти-практиканти можуть виконувати також групові завдання. За необхідністю студенти в межах групи діляться на підгрупи. Завданнями як індивідуального, так і групового характеру мають

бути пов'язані з розробкою екскурсійних маршрутів та проведенням екскурсій на певних місцевостях або підготовкою і проведенням екскурсій в музеях, виставках тощо.

Відповідальними за проведення практики є викладачі кафедри етнології та краєзнавства, закріплені за кожною групою.

Методичне забезпечення практики здійснює кафедра етнології та краєзнавства історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Під час практики студент-практикант є членом групи, або може виконувати завдання індивідуально. Він повинен повністю виконувати завдання, передбачені програмою практики, забезпечувати високу якість виконання робіт, неухильно дотримуватися правил внутрішнього розпорядку установи-бази практики та техніки безпеки, своєчасно скласти звіт про проходження практики та надати інші супутні документи. Керівники від профілюючої кафедри перебувають на практиці разом зі студентами, організовують роботу практикантів, перевіряють хід виконання програми практики, ставлення практикантів до роботи, дотримання правил внутрішнього розпорядку. Керівники практики в разі порушення практикантом програми і порядку проходження практики повідомляють завідувача кафедри (декана факультету) та керівника відповідної установи-бази практики.

4. Завдання (навчальні цілі) полягають у поглибленні та закріпленні знань студентів з вивчених теоретичних курсів, зокрема екскурсознавства; придбанні навичок в оволодінні методикою розробки та проведення екскурсій, ознайомленні з внутрішньою структурою та діяльністю закладів туристсько-краєзнавчого напряму, центрів позашкільної роботи, музеїв тощо; умінні застосовувати на практиці придбані знання.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		**Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання**	**Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)**	**Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни**
Код	**Результат навчання**			
1.1.	*Знати* основні поняття і терміни екскурсійної теорії, класифікацію екскурсій.	*практичне заняття*	*Індивідуальне завдання 1*	*5*
1.2.	*Знати* етапи підготовки екскурсії.	*практичне заняття*	*Індивідуальне завдання 2*	*5*
1.3.	*Знати* основні методи показу та розповіді.	*практичне заняття*	*Індивідуальне завдання 3*	*5*
1.4.	*Знати* основні вимоги техніки ведення екскурсії.	*практичне заняття*	*Індивідуальне завдання 2*	*10*
2.1.	*Вміти* використовувати різноманітні джерела інформації, аналізувати тематичну літературу, розробити (скласти) маршрут екскурсії.	*практичне заняття*	*Індивідуальне завдання 3*	*5*
2.2.	*Вміти* здійснити розрахунок вартості екскурсії.	*практичне заняття*	*Індивідуальне завдання 4*	*10*
3.1.	*Самостійно* підготувати документацію до екскурсії, презентувати або провести тематичну екскурсію.	*практичне заняття*	*Індивідуальне завдання 5*	*30*

3.2.	*Підготувати* звіт про проходження практики		*звіт*	*10*
3.3.	*Захистити* звіт по практиці		*Звіт (залік)*	*20*

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання ОК 31

Результати навчання дисципліни (код) / Програмні результати навчання (назва)	1.1.	1.2.	1.3.	1.4.	2.1.	2.2.	3.1.	3.2.	3.3.
ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.					+				
ПРН 12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.							+		
ПРН 15. Вміти розробляти краєзнавчі та інші види екскурсій і турів пізнавального характеру.	+	+	+	+	+	+			
ПРН 16. Вміти організовувати краєзнавчі та інші види екскурсій і турів пізнавального характеру.					+		+		
ПРН 17. Вміти розробляти екскурсії та тури історико-культурного спрямування.	+	+	+	+	+	+			
ПРН 18. Вміти впроваджувати та організовувати тематичні екскурсії та тури на основі історико-культурної спадщини України та країн світу.					+		+	+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

1. Індивідуальне завдання 1: РН 1.1. – 5 балів/ 3 бали.
2. Індивідуальне завдання 2: РН1.2., 1.4. – 15 балів/ 9 балів.
3. Індивідуальне завдання 3: РН1.3., 2.1. – 10 балів/ 6 балів.
4. Індивідуальне завдання 4: РН 2.2. –10 балів/ 6 балів.
5. Індивідуальне завдання 5: РН 3.1. – 30 балів/ 10балів.
6. Підготовка звіту: РН 3.2. –10 балів/ 6 балів.

- підсумкове оцінювання: захист звіту (залік) *– 20 балів / 12 балів.*

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

Зміст практики поділений на 2 змістових модулі. Перший модуль включає у себе ознайомлення з діяльністю закладів, установ, організацій екскурсійно-туристичного профілю, набуття практичних навичок екскурсійної роботи. Другий змістовий модуль включає набуття навичок аналізу проведеної роботи, підготовку (оформлення) практичної роботи (документації з розробки екскурсії) та складання звіту про проходження практики.

Оцінка успішності студента здійснюється у двох формах: поточний контроль (оцінка участі студента-практиканта у роботі екскурсійних установ, оцінка за практичну роботу (розробка екскурсії) та звіт про проходження практики) і підсумковий контроль (оцінка захисту звіту/залік).

Студент-практикант отримує від безпосереднього керівника практики індивідуальні завдання, що визначає місце, характер та обсяг роботи, або пропонує власне бачення завдання (самостійно обирає тему екскурсії тощо). За своєчасне та якісне виконання індивідуального завдання студент-практикант несе особисту відповідальність. Кожне індивідуальне завдання оцінюється керівником практики, сума оцінок за індивідуальні завдання та виконану практичну роботу (розробка екскурсії) складає оцінку за поточний контроль.

Не пізніше як за 5 днів після закінчення терміну практики студенти подають на кафедру етнології та краєзнавства ***характеристику,*** підписану керівником установи – бази практики й завірену печаткою установи (у цьому документі в загальних рисах характеризується проходження студентом практики, пропонується оцінка за практику (за національною шкалою)) та складають ***письмовий звіт***, який повинен бути підписаний керівниками практики від кафедри та бази практики (у звіті відображається: місце і термін проходження практики; види і зміст виконаних робіт; висновки про практику і пропозиції щодо її удосконалення).

Крім звіту студенти-практиканти подають на кафедру оформлену згідно існуючих вимог до наукової роботи ***практичну роботу*** (може бути включена до звіту, як складова частина, або подаватися окремо) в письмовому (друкованому) вигляді та на електронних носіях. Обсяг практичної роботи має складати в середньому до 20–30 друкованих сторінок тексту. В залежності від складності теми, наявності матеріалу, обсяг практичної роботи може бути дещо меншим або більшим від зазначених параметрів. Робота повинна бути завізована керівником від бази практики. Практична робота повинна містити наступні документи з розробки екскурсії: карту-схему екскурсійного маршруту, картки об’єктів, контрольний та індивідуальний тексти екскурсії зі списком джерел і літератури, технологічну карту екскурсії, «портфель екскурсовода», розрахунок вартості екскурсії.

Практична робота повинна бути виконана на належному рівні, відповідно оформлена – текст роботи повинен мати наскрізну нумерацію сторінок, аркуші повинні бути зшиті (скріплені), або в папці. *Після закінчення терміну практики, яка проводилась за умов надзвичайних ситуацій,* у 5-ти денний термін студенти надсилають засобами електронного зв'язку керівнику практики від факультету та безпосередньому керівнику (від кафедри етнології та краєзнавства) наступні документи: ***письмовий звіт***, де відображається: термін проходження практики; види і зміст виконаних робіт; висновки студента-практиканта щодо проведення практики і пропозиції щодо її удосконалення та ***практичну роботу***, оформлену згідно існуючих вимог до наукової роботи, про що йшлося вище.

Керівником практики оцінюється якість практичної роботи, якість, повнота та оформлення звіту.

Підсумки екскурсійної практики підводяться на засіданні кафедри етнології та краєзнавства.

Виконання студентами програми практики оцінюється диференційовано, при цьому беруться до уваги якість оформлення звіту та зміст практичної роботи, пропозиції керівників практики, характеристика від бази практики. Захист практики (звіту) організується на профілюючій кафедрі протягом перших десяти днів 7 семестру.

Під час захисту звіту студент отримує 4 залікових питання, що стосуються безпосереднього змісту звіту. Кожне питання оцінюється у 5 балів. Студент, який дав повну відповідь на ці питання, додає у свій актив отриману суму балів, що додається до балів, набраних студентом за результатами поточного контролю.

Результати проходження практики оцінюються за 100-бальною шкалою.

Змістовий модуль 1 **Участь у роботі екскурсійних установ**	**Змістовий модуль 2** **Підготовка (оформлення) практичної роботи (розробка тематичної екскурсії) та складання звіту про проходження практики**	**Захист звіту (залік)**
45 залікових балів (максимум)	**35 залікових балів** (максимум)	**20 балів**

Умовою допуску до захисту звіту є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 40 балів (*критично-розрахунковий мінімум*). При цьому обов'язковим є успішне виконання індивідуальних робіт, передбачених робочою програмою практики та написання звіту. **Рекомендований мінімум** для допуску до захисту звіту – **48 балів**.

При простому розрахунку отримаємо:

	Кількість балів за проходження практики	**Захист звіту**	**Підсумкова оцінка**
Рекомендований мінімум	*48*	*12*	*60*
Максимум	**80**	**20**	**100**

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі індивідуальних завдань, захист звіту здійснюються відповідно до чинних нормативних документів університету.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура практики.

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин
Частина 1. Участь в роботі екскурсійних установ		
1	Тема 1. Вступна лекція на базі проведення практики. Знайомство з історією установи, структурою, її фондами. Інструктаж з техніки безпеки. Інформація про зміст практики, мету і очікувані результати.	4
2	Тема 2. Визначення мети і завдань екскурсії. Вибір теми.	2
3	Тема 3. Добір літератури і складання бібліографії. Визначення інших джерел екскурсійного матеріалу.	8
4	Тема 4. Відбір і вивчення екскурсійних об'єктів. Створення карток об'єктів.	4
5	Тема 5. Складання маршруту екскурсії. Об'їзд або обхід маршруту.	4
6	Тема 6. Підготовка контрольного тексту екскурсії та складання індивідуального тексту.	10
7	Тема 8. Комплектування «Портфеля екскурсовода».	2
8	Тема 8. Визначення методичних прийомів проведення екскурсії, техніки ведення екскурсії. Складання технологічної карти екскурсії.	8
9	Тема: 9. Прийом (здача) екскурсії.	6
Частина 2. Підготовка (оформлення) практичної роботи (розробка тематичної екскурсії) та складання звіту про проходження практики.		**40**
Частина 3. Захист звіту		**2**
	ВСЬОГО	**90**

Загальний обсяг 90 *год.*

9. Рекомендована література та джерела:

Основна:

1. Бабарицька В.К., Короткова А.Я., Малиновська О.Ю. Екскурсознавство та музеєзнавство: навчальний посібник. 2-ге вид. – Київ, 2012.
2. Галасюк С.С., Нездоймінов С.Г. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності: навчальний посібник. – Київ, 2013.
3. Король О.Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі: Навчально-методичний посібник. – Чернівці, 2016.
4. Поколодна М.М. Організація екскурсійної діяльності : підручник. – Харків, 2017.
5. Філоненко І.М. Екскурсознавство і музеєзнавство:Тексти лекцій для студ. геогр.-турист. спец. вищих навч. закладів. – Ніжин, 2010.
6. Чагайда І.М., Грибакова С.В. Екскурсознавство. Навчальний посібник. – К., 2004.

Додаткова:

1. Абрамов В.В., Поколодна М.М. Проблеми удосконалення системи підготовки і менеджменту персоналу екскурсійної сфери туристської галузі України // Коммунальное хозяйство городов. Научно-технический сборник. Выпуск 75. Серия: Экономические науки. – К., 2007. – С. 203 – 211.
2. Арсененко І.А., Іванова В.М. Екскурсійна діяльність як основа функціонування ринку екскурсійних послуг // Науковий часопис Scientific journal НПУ імені М.П. Драгоманова National Pedagogical Dragomanov University серія 4. Географія і сучасність. – 2015. – Вип. 19(33). – С. 191–195.
3. Вулицями Києва: Матеріали для проведення оглядової екскурсії по місту (Матеріали підготували: доц. О.П. Гончаров, доц. Ю.О. Калінцев, Н.Г. Клименко, Т.О. Міхновська, М.Б. Парахіна, О.Ю. Таран, Ю.М. Трухан, О.А. Сміхульська). – К., 1998. – 46 с.
4. ДСТУ 28681. 0-95. «Стандартизація у сфері туристичного екскурсійного обслуговування».
5. ДСТУ 28681.3-95 «Вимоги з забезпечення безпеки туристів і екскурсантів».
6. Закон України «Про туризм» від 15 вересня 1995 р. № 324/95-вр [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.tropa.dp.ua/extreme
7. Закон України «Про внесення змін до закону України «Про туризм», від 18 листопада 2003 року, № 1282- IV.
8. Любіцева О.О. Методика розробки турів: навчальний посібник. – 2-е вид., перероб. і доп. – К., 2008.
9. Мальська М.П., Бордун О.Ю. Планування туристичної діяльності: підручник. – К., 2010.
10. Положення про порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу, від 20 жовтня 2004 р., № 1344/9943.
11. Чорненька Н.В. Організація туристичної діяльності: навч. посіб. – К., 2006.